

Graduierntenkolleg: Europa is overal

Politicooloog Wolfram Kaiser ontleedt de Europese samenwerking

Achtergrond - 29 maart 2011

De Europese samenwerking heeft de geschiedenis van de Europa fundamenteel veranderd. Dat betoogt politicooloog Wolfram Kaiser. Zijn zendingsdrang is gericht aan onderzoekers, maar ook aan de samenleving als geheel. Opdat we Europa niet meer zien als iets dat tegenover ons staat, maar als onderdeel van onszelf.

De onlangs overleden historicus Tony Judt schreef met zijn boek 'Postwar' een prachtige analyse van het naoorlogse Europa. Onbegrijpelijk vindt Kaiser het daarom dat van de negenhonderd pagina's maar een stuk of vijftien expliciet gaan over het proces van Europese eenwording. Toen de in Engeland docerende Kaiser zijn collega en vriend Judt vroeg waarom, kreeg hij te horen dat de Europese samenwerking immers toch niet meer was dan een proces van economische liberalisering.

Zo gaat het veel te vaak, betoogde de politicooloog vrijdag als hoofdgast van het Graduierntenkolleg van het Duitsland Instituut Amsterdam. Historici en politicologen analyseren het proces van Europese integratie als op zichzelf staand fenomeen en ontkennen dat Europa - zoals dat zo mooi heet in onvertaalbaar Duits - historisch *Wirkungsmächtig* is geweest: dat de geschiedenis van Europa door de samenwerking fundamenteel is veranderd.

Te beperkte kijk

Historici voeren Europees beleid traditioneel op als onderdeel van het buitenlands beleid. Dat is volgens Kaiser een te beperkte kijk op Europa - en ook een misvatting. Tenslotte is ook het economische beleid, het landbouwbeleid en ten dele ook het milieu- en veiligheidsbeleid doordrongen van 'Europa'. Door dat te negeren, mis je hoe diep ingebed de Europese samenwerking is in wat de binnenlandse politiek wordt genoemd. Dan wordt Europa vanzelf een ver-van-je-bed-show.

Die op wetenschappers gerichte kritiek mogen politici zich overigens ook aantrekken. Ook die zijn, althans in Nederland, geneigd Europa voor te stellen als iets dat van buiten op ons land inwerkt. Zo valt de Europese samenwerking in de Nederlandse regering nog steeds onder de competenties van een staatssecretaris op het ministerie van Buitenlandse Zaken.

Simplistische idee

Kaiser pleit concreet voor afscheid van de geschiedopvatting waarin deze kijk op Europa gewoonlijk tot uitdrukking komt, die van de diplomatieke geschiedschrijving. Die concentreert zich op het simplistische idee dat Europees beleid door enkele hoge heren (zelden dames) wordt bepaald en uitgevoerd. Kaiser wil met zijn insteek juist laten zien dat er allerlei krachten inwerken op het politieke denken over Europa.

Zo benadrukt hij het belang van Europese bijeenkomsten van partijen, waarin partijleden al vroeg gevoel leren krijgen voor internationale samenwerking. Kaisers laatste monografie uit 2007 handelt bijvoorbeeld over de rol van de christelijke partijen in de vorming van Europa: 'Christian Democracy and the Origins of the European Union'. Transnationale netwerken van christendemocratische partijen in Europa, zo betoogt Kaiser daarin, hebben na de oorlog wezenlijke invloed uitgeoefend op de Europese agenda en op het Europese beleid in de nationale staten.

Veel grotere realiteit

Door ideeën over Europa en de invloed op het nationale Europabeleid op lagere politieke niveaus te analyseren, ontstaat vanzelf een complexer beeld van de reikwijdte van Europese samenwerking. Er zijn aldus Kaiser nauwelijks geledingen van de politiek - en samenleving - waarin Europa geen rol speelt. Zo roept Kaiser aan de ene kant zijn mede-onderzoekers op beter hun best te doen en herinnert hij de samenleving er aan de andere kant aan dat Europese samenwerking een veel grotere realiteit is dan mensen vaak (willen) denken.

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/2931/graduierstenkolleg-europa-is-overal>